

Luonnon- ja riistanhoitosäätiön peltopyyhanke 2007-2010

KKK/HHS ry vuosikokous, Lapua 20.2.2010

Luonnon- ja riistanhoitosäätiö

Luonnon- ja riistanhoitosäätiö on suomalainen yksityissektorin ja julkishallinnon välissä työskentelevä riista-alan toimija. Säätiö on perustettu vuonna 2006 ja se toteuttaa tarkoituksensa eri tahojen kanssa tehtävän hankemuotoisen yhteistyön keinoin.

Säätiön rahoittaa toimintansa yrityksiltä ja yksityisiltä lahjoittajilta saatujen varojen avulla. Lisäksi säätiö on Suomen lakisääteisen metsästäjäorganisaatioon liittyvän toimintansa osalta saanut valtionapua maa- ja metsätalousministeriöltä.

Säätiö toimii luonnonhoidon, riistalajien kannanhoidon, ympäristönsuojelun, vesiensuojelun, luonnon monimuotoisuuden ylläpidon ja parantamisen, sekä kaikkeen edellä mainittuun liittyen Suomen riistavaran kestävä käytön puolesta.

Säätiön hallitus koostuu nimekkäistä elinkeinoelämän vaikuttajista. Hallituksessa istuvat Jukka Härmälä (pj), Björn Wahlroos (vpj), sekä Antti Aarnio-Wihuri, Henrik Ehrnrooth, Antti Herlin, Jukka Koivisto, Fredrik von Limburg Stirum, Jorma Ollila ja Hannu Salokorpi. Tunnetun, luotettavan ja pätevän hallituksen sekä järkevän ja yleishyödyllisen toimintansa päämäärän myötä säätiö on sopiva lahjoituskohde riista-asioita tärkeänä pitävälle yksityissektorin toimijoille.

Säätiön asiamiehenä ja peltopyyhanke vetäjänä toimii Sakari Mykrä. Peltopyyhanke alkoi vuonna 2007. Viime vuonna säätiö käynnisti yhteistyössä Elävä Itämeri Säätiön kanssa maatalouden vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden parantamiseen tähtäävän Järki-hankkeen, Sitä vetää projektipäällikö Eija Hagelberg.

Peltopyyhanke

Peltopyyn valinnalle maatalousluonnon hoitohankkeen kohdelajiksi on useampiakin syitä. Arolta alkujaan kotoisin oleva petopyy asuttaa nykyisin Euraasian maatalousympäristöjä, mutta kanta on levinneisyysalueellaan taantunut sadassa vuodessa kymmenenteen osaan. Aivan viimeaikoina on sentään havaittu hienoista kannan sunsastumista siellä täällä. Jo taantuneen lajin itsensä säilymisen vuoksi on kannanhoito tarpeen, mutta sen lisäksi peltopyy on oivallinen indikaattori kertomaan maatalousluonnon tilasta. Kun peltopyykanta voi hyvin, ovat asiat maatalousympäristössä mallillaan myös monen muun lajin osalta.

Peltopyyhankkeen virstanpylväät 2007-2010

Peltopyyn kannanhoidon opas: Vuonna 2008 julkaistu opaskirja johon kerätty maan paras asiantuntemus. Opas on laadittu peltopyyhankkeessa ja siihen on saatu MMM valtioapua. Opaskirja tarkastelee kannanhoidoa laajasti eri kanteilta. Opas löytyy myös sähköisenä www.luontojariista.fi.

Suomen peltopyykannan hoitosuunnitelma (MMM): Ministeriö laatii kannanhoidosuunnitelman kaikille riistaeläinlajeille tai lajiryhmille. Valmiina ovat kannanhoidosuunnitelmat suuropedoille, metsäpeuralle, merihylkeille sekä petopyylle. Valmistumassa on toinen mokoma, joka kattaa ainakin metsäkanalinnut, kosteikkoelinympäristöt, sekä hirven. Hoitosuunnitelmissa määritellään maan virallinen riistapolitiikka kunkin lajin kannanhoidon osalta. Suunnitelma listaa toteutettavat toimet pitkälle tulevaisuuteen. Suunnitelma löytyy myös sähköisenä www.mmm.fi.

Kannanhoidon mallialueet: hankkeen alussa perustettiin kahdeksan peltopyykannan hoidon mallialuetta Oulun seudulta Kymenlaaksoon. Toisilla toiminta lähtenyt erittäin vauhdikkaasti käyntiin. Mallialueilla tehtävä työ koostuu ennen kaikkea elinympäristön parantamisesta, sekä pienpetojen kontrolloinnista ja mahdollisesta talvisesta lisäruoinnasta. Istutuksiin ei ole voitu ryhtyä tarhalintujen vähäisen määrän vuoksi, ja muutoinkin istutuksiin tullaan turvautumaan vain alueilla, joilla villiä kantaa ei ole käytännössä ollenkaan. Jos alueella on edes join kuin elinvoimainen luontainen kanta, istutuksista pidättäytytään ja ehdoton pääpaino on aina villin kannan hoidossa. Tälle on vankat perusteet eri puolilta peltopyyn levinneisyysaluetta tehdyistä tutkimuksista. Kannanhoidotyön tuloksia mallialueilla seurataan vuosittain tehtävin systemaattisin laskennoin.

Itäisen alalajin tarhaus: Säätio on hankkeen aikana edistänyt jo vuonna 2002 erillisessä riistahankkeessa alkunsa saaneen itäisen alalajin tarhakannan karttumista. Säätion avustuksella linnut siirtyivät vuonna 2008 uusiin tiloihin, ja ensimmäinen pesimäkausi 2009 on sujunut hienosti. Koska toistaiseksi pienen tarhakannan säilyminen pitää taata, on riskejä hajutettava. Pieni määrä lintuja onkin nyt myös jo toisessa tarhassa, ja kolmas on rakenteilla.

Sakari Mykrä. Kuva B. Vuorela.

Tiedotus ja neuvonta: Hanke tarjoaa tietotusta ja neuvontaa peltopyyasioissa eri muodoissa opaskirjoista esitelmiin, ja lehtiartikkeleista suoriin kontakteihin kentälle. Tiedotus on jatkunut tiiviinä hankkeen alusta näihin päiviin.

DNA-tutkimuksen jatko: Suomessa kannanhoidon keskeiseksi seikaksi nousee kysymys meille luontaisesta alalajista. Tutkimusten perusteella meille alkuperäinen on nk. itäinen alalaji, joka myös valtaosaltaan muodostaa meillä tavattavan villin peltopyykannan. Aikojen saatossa Suomeen on kuitenkin useammasta Euroopan maasta tuotu tarhattavaksi ja luontoon vapautettavaksi myös meille vierasperäiseksi katsottavaa peltopyyn läntistä alalajia. Lintuja meikäläisen kannan vahvistukseksi tuotaessa tämä asia ei ole ollut selvillä. Läntisiä peltopyitä istutetaan edelleen sinne tänne, ja koska istutus koiraharrastukseen liittyen ja muutenkin harrastustoimintana tulee joka tapauksessa jatkumaan, on tavoitteena, että tulevaisuudessa luontoon vapautettaisiin ainoastaan meille luontaista alalajia. Alalajikysymystä on taannoin ratkottu Oulun yliopistossa tehdyin DNA-tutkimuksin. Työtä on tarkoitus jatkaa, ja perehtyä erityisesti siihen, onko luonnonkannassamme merkkejä alalajien risteytymisestä. Tätä ei aiemmin ole tutkittu, mutta asia tulee selvittää. Näytekeruu työtä varten on alkanut vuoden 2009 lopulla alueilla, jotka ovat alalajien mahdollisen risteytymisen osalta keskeisimpiä.

Elinympäristönhoidon ”viisasten kivet”

Avaimet paikallisen peltopyykannan menestyksen takaamiseksi ovat lopulta aika yksinkertaiset: Kunkin parin ja poikueen elinpiirin koon suhteen sopivalta alalta tulee löytyä riittävä määrä ympärivuotista ruokaa ja suojaa. Pienetkin niittämättömät ojanvarret pientareineen ja joutokäytöllä olevat pellonkulmat lisäävät peltopyykannan hyvinvointia ja viihtyvyyttä, mutta pelkästään niiden varassa laji ei pärjää. Avainasemassa ovat peltolohkoilla tehtävät toimet, sillä mikäli sopivaa suojaa ja ruokaa on itse pellolla tarjolla, peltopyyt oleilevat mieluummin juuri siellä. Lajin hyvinvointiin ja elinmahdollisuuksiin vaikuttavat siten keskeisesti kasvivalintaa ja viljelytoimia koskevat viljelijän ratkaisut.

Viime vuonna maatalouden ympäristötukeen lisättiin mahdollisuus tuettuun luonnonhoitopeltojen perustamiseen. Tarkemmin kyse on monimuotoisuuspelloista, joista yhtenä muotona on riistapello. Viljan hinta on alamaissa, ja monimuotoisuuspellon hyvä tukitaso tekee siitä viljelijän kannalta kilpailukyisen vaihtoehdon viljanviljelylle. Tilan tukikelpoisesta peltoalasta enintään 15% saa perustaa luonnonhoitopelloiksi, ja markkinatilanteen vuoksi uumoillaan tulevalla viljelykaudella oltavan hyvin lähellä tätä rajaa. Riistapellon voi perustaa myös nimenomaan peltopyyn tarpeita silmälläpitäen, joten parhaimmillaan lähitulevaisuus voi peltopyyn kohdalla olla hyvinkin valoisa.

Erikoisnäyttelyn 2010

TUOMARIESITTELYT

Peter Hoyer, Ruotsi

"Olen Göteborgista kotoisin, mutta asunut vuodesta 1994 Sundsvallissa yhdessä vaimoni Anna-Lenan ja 8 vuotiaan tyttäreni Emman kanssa.

Ensimmäisen gordoninsetterini ostin yli 30 vuotta sitten ja siitä lähtien olen ollut rotu-uskollinen, huolimatta siitä, että aluksi omistin myös punaisen irlanninsetterin.

Nykyään meillä on neljä eri ikäistä gordoninsetteriä, joista kaksi omaa kasvattia.

Metsästäni mieluiten tunturissa, myös jonkin verran metsässä ja tietysti osallistun sekä talvi-, että syyskokeisiin. Tällä hetkellä metsästäni ja kilpailen aktiivisesti SUCH Mortenfjellet's Keanon kanssa ja nuorin koiramme, Anna-Lenan omistama ja Keanon jälkeläinen vaikuttaa hyvin lupaavalta.

Olen toiminut ulkomuototuomarina sekä osallistunut näyttelyihin Pohjoismaissa. Minulla on arvostelu-oikeudet settereille ja pointtereille, suunnitelmassa on laajentaa oikeuksia muille 7-ryhmän roduille, kunhan vain aika riittäisi.

Aiemmin harrastin koirieni kanssa myös tottelevaisuutta, mutta valitettavasti aika ei enää riitä siihen. Omistamani SLCh Steely Neville oli Pohjoismaiden ensimmäinen metsästyskokeissa palkittu englantilainen kanakoira josta tuli myös tottelevaisuusvalio.

Olen toiminut aktiivisesti monta vuotta Svenska Gordonsetterklubben'ssa, hallituksessa n. 20 vuotta sekä kaksi kautta puheenjohtajana. Nyt olen jättämässä puheenjohtajuuden uusiin käsiin toivoen saavani viettää enemmän aikaa perheen ja omien koirieni kanssa."

Erik Petersen, Tanska

" Olen aloittanut aktiivisen gordoninsetteriharrastuksen vuonna 1979, koska halusin rodun jolla voin metsästä ja osallistua kokeisiin. Olen ollut rodun kasvattajana 29 vuotta ja kasvattanut 60 pentuetta, joista on tullut 5 käyttövaliota, 7 muotovaliota, 2 Tanskan Mestaria, 1 Derby-voittaja sekä 2 Suomen Metsien Mestaria, (75 nuorin, 73 avoin, 96 voittajaluokan palkintoa joista 26 voittaja).

Tein monta vuotta Dansk Gordon Setterklubben'ssa jäsenlehteä sekä vuosikirjaa. V. 1993 julkaisin kirjan Gordon setteren – på vej mod år 2000.

Ulkomuototuomarina olen ollut yli 20 vuotta, josta ensimmäiset 15 vuotta arvostellut englantilaisia kanakoiria, sitten saksanseisioja, weimareita, vizloja ja münstereitä. Tällä hetkellä minulla on arvostelu-oikeudet 13 eri rodulle ja toivon jonakin päivänä saavani oikeudet koko FCI 7-ryhmälle.

Olen ollut ulkomuototuomarina Tanskassa, Suomessa, Norjassa, Ruotsissa, Saksassa ja Venäjällä."

Yli neljäkymmentä henkeä oli paikalla keskustelemassa kanakoiraväen asioista Tiitun Liiverissä Lapualla.

KANAKOIRAROTUJÄRJESTÖT TIIVISTÄVÄT YHTEISTYÖTÄ maanomistajien ja metsästysseurojen kanssa Etelä-Pohjanmaalla

Viime vuonna alkunsa saanut kanakoirailta sai jatkoa myös tänä vuonna kun helmikuun puolivälissä Saksanseisojakerho ja Kanakoirakerho järjestivät tiedotus- ja keskusteluillan Etelä-Pohjanmaan metsästysseurojen ja maanomistajien kanssa. Tilaisuus järjestettiin kummankin rotujärjestön tärkeimmällä kilpailutoiminta-alueella Lapualla.

Tilaisuuden tarkoituksena on hyvällä keskustelulla ja tiedotuksella välttää epäetuisuuksista johtuvien ristiriitojen ja väärinymmärrysten syntyä, tehdä porukkaa tutuksi keskenään ja siten saada jatkossakin hyväksyntä toiminnallemme alueella. Illan vetivät Kanakoirakerhon puheenjohtaja Pekka Soini ja Saksanseisojakerhon koepäällikkö Mika Vuorenmaa.

Ruokailun jälkeen rotujärjestöjen

koepäälliköt, Antti Keskikangas ja Mika Vuorenmaa, kertoivat viime vuoden tärkeimmät tapahtumat alueella. Lintuistutusmäärät ja kokeiden aiheuttama paine riistakannalle esiteltiin, samoin kokeisiin osallistuneista koiramääristä tehtiin selkoa. Tulevan kesän erikoisnäyttelyiden järjestelyasioita valotti Ilkka Hietala. Näyttelyiden järjestämiseen hän paikalliset seurat osallistuvat myös saaden mahdollisista näyttelytuotoista osansa, joka edesauttaa jatkossa omien kokeidemme, kuten Junkkarin pitämistä alueella.

Esittelyjen jälkeen avattiin keskustelu ja metsästysseurojen väki sai esittää tuntojaan ja mahdollisia ongelmakohtia. Suurimpana ongelmana koettiin autot ja liikenne peltoteillä. Osaksi autot hankaloittavat työtään tekevien maanviljelijöiden kulkua, mutta myös vaaratilanteet mainittiin kun tielle pysäköityjen autojen välistä saattaa tulla koira tai ihminen jonoa ohittavan eteen. Kokeen järjestäjiä, oppaita ja ylituomareita

pyydetään korostamaan näitä seikkoja osallistujille sekä kokeita seuraamaan tulevalle yleisölle. Illan aikana todettiin myös tapahtumien taloudellinen hyöty alueen elinkeinonharjoittajille ja sen tiimoilta voitaisiin tehdä oikein tutkimus esim. opinnäytetyönä. Keskustelun päätteeksi rotujärjestöt esittivät kiitoksensa maanomistajille ja metsästysseuroille sekä oppaille.

Ilta päättyi asiamies Sakari Mykrän esitelmään Luonnon- ja riistanhoitosäätiön toimeenpanemasta peltopyyprojektistä. Projektin alkaminen myös Lapualla sai tuulta siipiensä alle tämän esitelmän jälkeen ja jatkopalaveri sovittiin heti seuraavaksi aamuksi.

Peltopyyprojekti kaipaa tietoa kokeista tavattavista peltopyyparvista ja niiden sijainneista. Tämän tiedon kerääminen aloitettaneen tulevana syksynä ja toimintaohjeet järjestäjille saadaan ennen sitä.

Tapio Mäki

STRESSI

vahvistaa - ja heikentää

Työperäinen stressi on selkäsairauksien jälkeen yleisin työperäinen terveysongelma Euroopan Unionin alueella. Jos kerran stressi vaivaa niin montaa ihmistä, mitenkä on koirien laita? Selviäminen nyky-yhteiskunnan vaatimuksista ei ole helppoa. Koirien pitää olla yhteistyökykyisiä ja riittävän pehmeitä, jotta kokemattomakin ihmiset pärjäävät niiden kanssa ja pystyvät kouluttamaan niitä. Samalla niiden pitää olla riittävän rohkeita, jotteivät pelkää kovia ääniä ja kykenevät olemaan tuntikausia erossa omasta laumastaan ihmisten ollessa töissä.

Stressi on elimistön reaktio ylikuormituksen aiheuttamaan sisäiseen tai ulkoiseen ärsytykseen. Sympaattisen hermoston aktivoituminen johtaa tapahtumaketjuun, jossa aivolisäke aktivoituu välittäjäaineiden avulla. Aivolisäke alkaa erittää hormonia, johon lisämunuainen reagoi erittämällä stressihormoneja (kortisoli, adrenaliini ja noradrenaliini) vereen. Sydämen syke ja hengitystaajuus lisääntyvät, verenkiertoa ohjautuu enemmän lihaksille ja vähemmän muualle elimistöön, lihakset jännittyvät ja suoliston toiminta hidastuu. Maksa vapauttaa glukosia ja rasvaa vapautuu eri puolelta kehoa antamaan voimia lihaksistolle. Hetkessä koko keho on täydessä hälytysvalmiudessa – nopeus voi pelastaa eläimen hengen.

Stressi on normaali tila kaikilla eläimillä ja ihmisellä. Stressi kuuluu elämään,

mutta se, minkä verran stressiä kukin yksilö pystyy kestämaan, vaihtelee. Siinä missä lyhytaikainen stressi antaa voimia kilpasuoritukseen, leikkiin, saalistukseen, on pitkäaikainen stressi erittäin haitallista terveydelle.

Stressin aiheuttajat

Stressiä aiheuttavat turhautumat ja uhat. Koira, jolta vaaditaan liikaa esimerkiksi koulutuksessa, turhautuu. Vääränlainen koulutustapa, rankaisun pelko ja turvatomuus, liika saalisvietin käyttö tai taisteluleikit, pakotteet, liian pitkät tai usein toistuvat koulutustuokiot, kommunikointiongelmat koirien tai ihmisten kanssa, levoton ja/tai ylistimuloiva elinympäristö, resurssien pula, liiallinen aktivointi tai rennon vapaa-ajan puute voivat aiheuttaa koiralle stressiä. Myös liika yksinolo ja toiminnan puute stressaavat. Lyhyesti: stressiä aiheuttaa mikä tahansa, mikä estää koiraa toimimasta laji- ja rotutyypillisesti ja toteuttamasta lajityypillisiä tarpeitaan. Myös mukavat asiat, kuten leikkiminen, voivat olla stressaavia.

Stressihormonejen poistuminen elimistöstä kestää 3-8 päivää. Mikäli uusi stressihormoneja erittyy ennen aikaisempien poistumista, käy elimistö jatkuvasti ylikierroksilla eikä pääse toipumaan. Pitkäaikainen stressi aiheuttaa muutoksia koiran fysiologiassa. Immuunipuolustusjärjestelmä heikkenee ja koira usein reagoi

vatsallaan: se voi potea kroonista ripulia, saada vatsahaavan tai kroonisen suolistotulehduksen. Jos lisämunuaiset joutuvat liian usein lähettämään stressihormoneja, menettävät ne säätelykykynsä ja suurenevat selvityäkseen kovasta paineesta. Lopulta ne voivat vaurioitua kokonaan. Stressikoiran lihakset saavat niin paljon ravintoaineita, että ne suurenevat ja ovat paljon vahvemmat kuin normaalisti. Myös korkea verenpaine, sydänkohtaus ja halvaukset voidaan liittää stressiin. Stressaantuneet nartut eivät välttämättä tule kiimaan tai kantaviksi tai voivat luoda pentunsa. Ihmisillä tehdyissä tutkimuksissa ollaan myös havaittu, että pitkittynyt stressi tuhoaa aivosoluja ja tuho on ainakin osittain lopullista.

Mikä on liikaa?

Sopivaa stressin määrää voi pohtia esimerkiksi tarkastelemalla villien kyläkoirien tai suden elämää. Kummankaan elinympäristössä ei tapahdu paljoakaan muutoksia, vaan asiat toistuvat samoina päivä päivän jälkeen. Kyläkoirat käyttävät aikansa ruuan etsimiseen tunkioista ja jätkeasoista. Ne eivät metsästä juuri lainkaan eikä niillä ei ole paljoakaan villihollisia.

Susi tarvitsee stressijärjestelmää seuraavissa tilanteissa: saalistaessaan, paetessaan, taistellessaan, leikkiessään ja lisääntyessään. Suden saalistaessa itse

kiinniotto ja hyökkäys näyttelevät hyvin pentä osaa koko projektissa. Suurimman osan ajasta lauma etsii saaliseläintä jäljestämällä ja liikkumalla muuten maastossa. Koiran stressijärjestelmä aktivoituu samalla tavalla sen juostessa pallon tai muun lelun perässä kuin silloin, kun susi hyökkää peuran kimppuun. Toiset koirat kestävät päivittäisetkin pallon heitot, toisille taas frisbeen perässä juokseminen kerran viikkoonkin voi olla liikaa.

Sudella ei ole luonnossa paljoa vihollisia eikä sen tarvitse pelätä juurikaan muita eläimiä kuin ihmistä. Sen sijaan koira voi joutua kohtaamaan moniakkin pelottavia asioita jopa päivittäin. Paukuarkuus, eroahdistus, remmirähjäminen (koirien pelko) tai pelko ihmisiä kohtaan ovat melko yleisiä ongelmia nykykoirilla.

Villit koiraeläimet eivät joudu usein taisteluihin. Yleensä ne kommunikoivat hyvin keskenään eivätkä ajautu fyysisiin kamppailuihin. Ne elävät pääosin perhe-laumoissa, joissa yksilöt ovat tuttuja keskenään. Koirat eivät hihnassa kulkiessaan pysty ilmaisemaan itseään yhtä hyvin. Ahtaissa koirapuistoissa tunteet kuume-nevat helposti. Eri rotuiset ja -tyyppiset koirat eivät välttämättä ymmärrä toisiaan ja jalostuksessa syntyneet liioitellut piirteet, kuten hyvin lyhyet töpöhännät, silmät peittävät turkit tai ryppyiset naamat eivät ainakaan auta asiaa. Jotkut koirat myös rakastavat tappelemista. Ne ovat oppineet, että tappelusta selviäminen synnyttää endorfiineja ja voivat tieten tahtoen hakeutua hankaluuksiin.

Aikuiset sudet leikkivät ainoastaan silloin, kun laumaan syntyy pentuja. Koira on jäänyt henkisesti eräänlaiseen suden-pennun tasolle ja leikki myös vanhempien. Liiallinen leikkiminen voi kuitenkin stressata koira, koska se tarvitsee stressihormoneja selvittääkseen leikistä.

Susintuilla on yksi juoksu-aika vuodessa ja silloin myös urokset ovat seksuaalisesti aktiivisia. Koiranartut voivat kuitenkin olla kiimassa jopa 3-4 kuukauden välein. Tämä stressaa narttua itseään niin kuin myös usein sen ympäristössä eläviä uroksia. Myös muut hormonaaliset muutokset, kuten valeraskaus, voivat olla koiralle suuriakin stressin aiheita. Usein toistuvat stressitilanteet tai pitkäaikainen stressi voivat lisätä sukuhormonien määrää veressä, joka puolestaan voimistaa koiran reaktioita ja tekee sen esimerkiksi aggressiivisemmäksi. Kohonnut testosteronitaso voi johtaa eturauhasongelmiin uroksilla. Tiheä merkkailu voi johtua myös stressistä, koska stres-

sijärjestelmässä vapautuu aldosteroninimistä hormonia, joka vaikuttaa virtsa-neritykseen.

Stressin oireet

Yleensä koirasta on melko helppo nähdä, että se on stressaantunut. Se on rauha-ton, hermostunut, ei nuku kunnolla, yli-reagoi asioihin, ei syö eikä juo, pissaa tai kakkaa usein tai ripuloi, kuolaa voimakkaasti, ei pysty keskittymään, unohtaa jo osaamia asioita, on hyvin häiriöherkkä tai käyttää paljon rauhoittavia signaaleja. Sen turkki voi olla eloton, karvaa lähtee runsaasti ja koira saattaa haista pahalle. Monelle koiralle nousee stressaantuneena hilsettä esimerkiksi eläinlääkärillä tai koiranäyttelyssä. Sillä voi olla iho-ongelmia tai jännittyneet lihakset. Ristiriitaisissa tai muuten hankalissa tilanteissa koira voi ajautua sijaistoimintaan: esimerkiksi koulutus kentällä, kun siltä vaaditaan liikaa, se alkaakin pissaillemaan tai haistelemaan ruohoa eikä kuuntelekaan käskyjä.

Stressaantunut koira erittää tietynlaisia hajua, jonka toiset koirat tunnistavat. Esimerkiksi kadonneta koiria etsivien koirien epäillään seuraavan nimenomaan tätä stressin hajua. Tavallinenkin koira voi reagoida vahvasti mennessään paikkaan, jossa on ollut stressaantunut tai pelokas koira. Eläimet myös tunnistavat ihmisen stressin.

Jotkut koirat kehittävät vakavissa stressitilanteissa stereotyyppistä käytöstä, kuten tuijottavat jotain pistettä, jahtaavat häntäänsä tai juoksevat tarhan aidan-vierä eestaas. Stereotypia lisää koiran hyvinolon tunnetta ja vähentää stressiä. Se voi herkästi levitä muihinkin stressaaviin tilanteisiin, jolloin vaivan alkuperää on enää vaikea selvittää. Käytöstä ei kuitenkaan saa estää ennen kuin syy siihen on löytynyt ja korjattu.

Kipu aiheuttaa myös stressiä. Koira, jolla on kipuja, saattaa purra, nuolla tai kirputtaa itseään jopa hysteerisesti. Se ei välttämättä hoida juuri kipeää kohtaa. Mikäli kipu on sellaisessa paikassa, johon koira ei yltä, voi se kompensoida ja alkaa nuolla esimerkiksi etutassujaan. Kipu voi myös aiheuttaa aggressiivista käytöstä muita koiria ja ihmisiä kohtaan.

Koira voi myös oireilla stressistä vajoamalla eräänlaiseen apatiaan. Sen sijaan että se ollessaan liian paljon yksin tuhoaisi paikkoja ja haukkuisi, se kääpertyykin itseensä ja nukkuu yhä enemmän, vetäytyy koko ajan sivuun eikä enää kiinnostu mistään. Myös koira, jota on opetettu

epäjohdonmukaisesti ja rangaistu paljon, muuttuu ylivarovaiseksi eikä uskalla ryhtyä mihinkään. Jos koira joutuu tilanteeseen, jossa se tuntee runsaasti kipua tai pelkoa eikä voi omalla toiminnallaan mitenkään vaikuttaa ikävän asian loppumiseen, saattaa seurauksena olla ns. opittu avuttomuus. Opitun avuttomuuden seuraukset muistuttavat tavattomasti masennusta. Avuttomuuteen on syynä yksilön havainto, että toiminta ja saadut palautteet ovat toisistaan riippumattomia. Myönteisiä tai kielteisiä palautteita kyllä tulee, mutta ne eivät ole oman toiminnan ansiota tai seurausta. Pelkäävää koira rangaistessa ei voi koskaan tietää, mihin asiaan koira yhdistää rankaisun. Pelkoehdollistuminen voi syntyä yhdestä kerrasta ja pienetkin asiat voivat laukaista sen uudelleen.

Vastalääkkeitä stressiin

Jokaisen koiran stressinsietokyky on yksilöllinen. Siihen vaikuttavat sen rotu tai tyyppi, ikä, sukupuoli, kasvu- ja elinympäristö, oppimishistoria ja moni muu. Omistajan on itsensä nähtävä, koska koira voi hyvin tai huonosti ja puututtava tarvittaessa tilanteeseen. Moni ongelma-käytös on seurausta yleisestä stressitilasta ja paranee lähes itsestään, kun koiran elämä saadaan paremmille urille.

Sopiva määrä liikuntaa vähentää stressiä. Vapaana liikkuminen lisää yleensä mielihyvähormonien määrää, ellei sitten tarjolla ole liiaksi virikkeitä, kuten mahdollisuutta jänisjahtiin tai vastaavaan – joka puolestaan aiheuttaa stressiä. Hihnassa vetäminen stressaa niin koira kuin omistajaakin ja saattaa myös aiheuttaa koiralle fyysisiä ongelmia.

Kaikenlainen nenätyö, jossa koira toimii ilman ohjaajan painetta, on omiaan rentouttamaan. Samoin kontaktituttujen ja turvallisten koirakavereiden kanssa. Pureskeleminen rentouttaa myös, joten esimerkiksi puruluut tai oikeiden luiden kaluaminen on hyvää ajanvietettä.

Lähteet:

Marie Hansson Hallgren: Paras ystäväni Marina Nagel ja Clarissa v. Reinhardt: Stressade Hundar Tuire Kaimion luento ja luentomateriaali 7.11.2004 Euroopan työturvallisuus- ja työterveysvirasto raportti <http://fi.osha.europa.eu/publications/eashw/facts22.pdf>